No heu pensat mai si hi ha una mà...

▶"Les temporades que passava a Castelló, en Fages era un home d'acció, vital, es movia, dirigia, comentava i proposava"

Crònica

Jordi Vila CASTELLÓ D'EMPÚRIES

Sempre he pensat que a la fusteria de casa hauríem fet calaix si haguéssim despatxat cafès. Els hiverns, principalment els dies de malt temps, s'omplia de pagesos. Eren amics del pare que venien a fer-la petar. En Fages de Climent sovint anava a Figueres, i com que l'administració dels cotxes de línia era prop del nostre taller, sempre que podia treia el cap per si hi havia gent per xerrar; els habituals eren en Nasi Gener, l'Andreu Planas o en Pere Boher *el Xumbo*, i, si era així, ja teníem el parlament en marxa. Normalment, el tema anava de l'actualitat del país, del món, i, és clar, d'algun afer local atès que Castelló, llavors, era un poble molt viu.

Érem en ple estiu, tot i això aquell matí la fusteria era molt més concorreguda que altres vegades. Bufava una tramuntanada de les que fan època, crec que era a finals de juliol i, és clar, amb aquell temporal, el tema era el vent, què sinó. Tots estaven espantats per si aquella barrundanya els espolsaria el blat. Llavors no hi havia blats híbrids i això era un risc més que probable. Recordo molt bé que tothom apuntava possibles estratègies. L'Andreu Planas Basses, el pagès més important de la vila i rodalies amic personal del pare, s'exclamava: "tan bé que ha granat aquest any i se n'anirà tot en orri". El pare va aventurar que es podrien fer uns roleus de *tablero* lleuger per aplanar les tiges i així salvar les espigues. Llavors algú, potser el Xumbo o en Joan Coix, va dir que l'embat era tan violent que s'enduria els roleus, "la fullola pesa poc"– va afirmar. Jo, amb catorze o quinze anys, només escoltava, tot i això vaig dir-los: "Però si el roleu pesa massa, ho aixafarem tot i després no es podrà segar". Hi havia un garbuix d'idees, de xerrameca, però en Fages sorprenentment no hi participava, i un xic apartat, prop del laboratori fotogràfic del pare que era en un raconet de la fusteria, escrivia en un tall de xapa de freixe. Vaig dir-li: "I vostè, senyor Fages, no tindria cap idea?" "Mira, per això del blat, no, i per quan se m'inunden les closes, tampoc, però estic rumiant escriure una oració". I així va ser, al cap d'uns dies va venir-nos a llegir l'esborrany d'un poema. Mai més he sabut què va passar amb el blat, si es va espolsar o no, però jo i tot el país, mercès a aquella tramuntanada que gairebé segur va inspirar al Senyor Fages, ara tenim un dels millors poemes descriptius de la literatura catalana: *Oració al Crist de la Tramuntana*.

Cèntims, ni duros ni pessetes

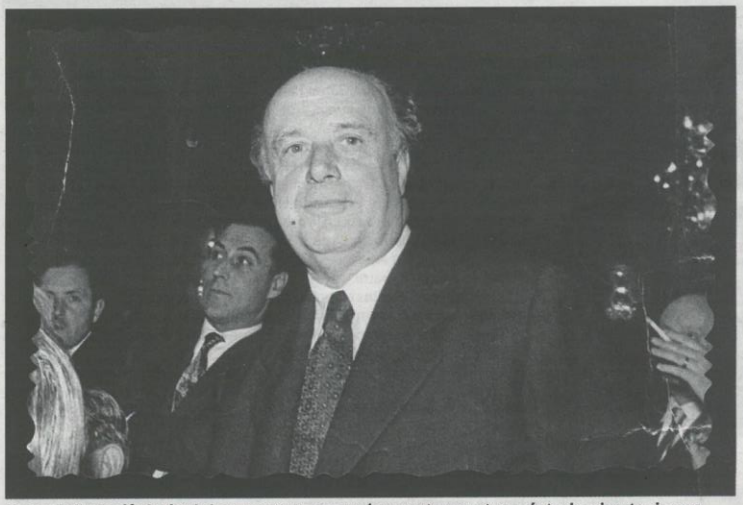
Les temporades que passava a Castelló d'Empúries, si tenia cèntims, ell ho deia així, ni duros ni pessetes, cèntims, en aquella seva casa immensa del Puig hi havia un batibull de gent treballant: paletes, lampistes, algun manyà i, és clar, també fusters, normalment jo i un xicot més gran, en Pepito del Cabo.

En Fages era feliç quan tenia la casa plena d'industrials. Era un home d'acció, vital, es movia, dirigia, comentava, proposava... En una ocasió va heretar tres camions de fardells de xampany, ara cava, se li havia mort una tia copropietària d'un celler, crec que de Sant Sadurní d'Anoia, i així va ser l'herència, cava per donar i per vendre. Un dia va dir-me: "noi Vila –sempre em deia així– vine, que anirem a mirar una feina, he tingut una idea." Ben resolut va portar-me a una sala molt gran del primer pis, i tot acompanyant-se amb un moviment ben descriptiu estenent els braços separats del cos i els palmells oberts va preguntar-me: "Què et sembla aquest espai, és gran veritat?" Vaig fer-li un gest en el sentit de corroborar el que m'havia dit, aleshores barrejada de papers, es va treure una postal de la butxaca de l'americana, ell sempre usava aquesta peça sovint arrugada, però a la fi mudat, era un senyor! "Veus –va dir-me mostrant-me la postal– és "la Puerta de Alcalà a Madrid"– i continuà– "he rumiat que aprofi-

FOTOS: ARXIU CASA CLIMENT DE CASTELLÓ D'EMPÚRIES

Fages de Climent, en primer pla, amb Ramon Canet, Joan Sutrà i Ricard Martin, el 1950.

L'autor de l'«Oració al Crist de la Tramuntana» va morir prematurament, només tenia seixanta-sis anys.

«El senyor Fages vivia temporades esplendoroses i moltes altres de vaques magres i de problemes»

«Era un client habitual de la fonda Cafè Canet a la plaça del Joc de la Pilota, sempre que podia hi anava a dinar»

tant aquell pilot de mampares, portes velles i cairats que hi ha a les quadres, podríem reproduir-la aquí". "Valga'm Déu –vaig pensar– ja sap el que diu aquest home..." Com vaig poder, vaig intentar treure-li del cap i fer-li veure que allò era un disbarat. "No hi ha prou plafons –vaig dir-li– a més són guerxos i gairebé tots corcats". Varen passar els dies i ja no va parlar més de "La Puerta de Alcalá", ben segur hi havia algun altre projecte o problema que li feia perdre la son, com quan es va enemistar amb el rector i li va dedicar el següent epigrama: "Orador llauna i espès que portes calçotets amb vetes, ofens a reis i poetes perquè no ets res més que un tros de pagès!" Cal tenir en compte que feia pocs dies mossèn Salvador Pagès havia barrat el pas a la catedral a l'exrei Humbert d'Itàlia, perquè anava amb shorts; tot i això el noble italià, tan tossut com ell, va accedir al temple amb els pantalons del seu xofer que es va quedar en el cotxe en calçotets. Tanmateix el diumenge abans havia renyat en Fages perquè a la missa de dotze amb uns companys feia tertúlia al fons de l'església i, és clar, per això l'epigrama. De fet en varen seguir molts altres, aquí podríem invertir aquell terme "amb l'església hem topat" per "amb Carles Fages ha topat l'església"; a partir d'aquest enuig amb el rector, va canviar la missa de dotze dels diumenges a la catedral, per la capella de les monges de clausura.

Caràcter equànime i digne

Com ja he explicat, el senyor Fages vivia temporades esplendoroses i moltes altres de vaques magres i de problemes. Atès el seu caràcter equànime i digne, sovint tenia plets amb els masovers i picabaralles per qüestions d'honor que combatia amb punyents epigrames. En una ocasió va sortir d'un judici tan emprenyat de l'advocat de la part contrària, el senyor Poch, que va maleir-lo etzibant-li: "A aquest només li falta la erra per ser el marit de la verra."

Era un client habitual de la fonda Cafè Canet a la plaça del Joc de la Pilota, sempre que podia hi anava a dinar. De fet el senyor Canet li devia oferir bones condicions, vaja, que s'avenia a fer-li crèdit i altres avantatges... En una ocasió vaig trobar el seu criat que, amb un carretó carregat de xampany, anava cap al cafè: "Vaig a pagar els àpats de l'amo" –va dir-me–. D'aquestes èpoques de penúria econòmica, en tinc alguns records. Un cap-vespre de ple hivern, que plovia, va entrar precipitadament a la fusteria, i va dir-li a un xicot que feia poc que treballava a casa: "noi, guarda'm aquest paquetet, i tingues compte perquè és el meu sopar" i tan de pressa com havia entrat va sortir cap a l'estació de l'auto de línia. Vaig pensar que s'havia deixat alguna cosa. Per la trapasseria de l'aprenent, vàrem saber que el sopar embolicat en aquell paper de diari era un entrepà de sardines de llauna, i va fer-me pena. Com és la vida, aquell *bocadillo*, com en dèiem llavors, era tot el sopar d'un excel·lent escriptor.

En Carles Fages de Climent va morir prematurament, només tenia seixanta-sis anys. Jo vaig perdre l'amic, el client, i a voltes el conseller. Amb tot vaig tenir la sort de conèixer-lo en els seus millors moments, quan es volia "menjar el món" i quan tristament, el món gairebé se'l menjava a ell. Vaig tractar-lo en els petits detalls de cada dia, treballant per ell, també a les seves closes, quan li compràvem arbres per a la fusteria i ja de més gran, en les tertúlies al cafè del "Centro" jugant als escacs o al billar, també fent algun pols, si l'anaves per vèncer, solia dir: "dona'm peixet, home". En Fages era un home assequible, avui en dirien empàtic, sabia assumir el nostre tarannà baixant al nivell d'uns nois de poble, i això, els companys que hi compartíem les vesprades, en aquell local que regien l'Ester i en Josep Casas, ho valoràvem positivament. Era filòleg, escriptor, poeta, dramaturg i periodista, tot i això no en feia bandera, ni tampoc dels seus premis literaris, com el de poesia Ciutat de Barcelona, ni de la popularitat aconseguida amb *El Sabater d'Ordis* o *Les bruixes de Llers*, etc. Podria estendre'm moltíssim parlant d'en Fages, però no puc fer-ho, atès que anteriorment ja l'havia al·ludit vinculat amb altres personatges al SETMANARI DE L'EMPORDÀ, i a la revista cultural el *Salner* de Castelló d'Empúries.

Un any abans de casar-me, vàrem anar amb l'Helena, la meva xicota, a la Selva de Mar, on ell havia muntat una *boîte* en els baixos d'una antiga casa de la família Climent "El Celler d'en Climent". Va estar molt content que li presentés la xicota; amb la seva peculiar parla va dir-me: "Eix una noia molt maca, que tingueu sort".

De tots els seus poemes, per a mi el millor i també el menys divulgat és *La mà*. Fa uns quants anys, el dia de Tots Sants, algun familiar el va penjar a les portes del panteó que la família Contreres-Climent tenen al cementiri de Castelló d'Empúries. És un poema senzill i a la vegada profund que, al meu entendre, deixa entreveure els dubtes i l'esperança del seu autor. Quan va morir el meu pare, vaig fer-lo posar en el recordatori.

Carles Fages de Climent neix a Figueres el 16 de maig de 1902.

La mà

Deixant apart teosofals raons/no heu pensat mai si hi ha una mà d'artista/que escampa al bosc la menta i l'ametista,/centra els volums i ratlla els horitzons?/Fa rodolar en galàxia uns altres mons/perquè la nit no sembli gaire trista/i cada vespre als astres passa llista/i els estergeix als curs dels rius pregons?/Sense escatir l'efecte ni les causes,/no heu pensat mai: Potser una mà secreta/sosté el cel gris, la volta sense junt./Gombola el vent i dirimeix les pauses/d'una harmonia heroica que interpreta/el sobrecant i minva el contrapunt?